

Pe malul drept al pârului Dirjov, la cca 300 m spre sud-vest de moara din satul Brebeni, s-a descoperit întâmplător, pe arătură, în anul 1966, o frumoasă fibulă digitată turnată în bronz.

Cercetind suprafața terenului respectiv nu am mai putut găsi alte mărturii arheologice.

Fibula descoperită face parte din categoria fibulelor de format mic, avînd o lungime de 6,7 cm.

Ea are placa de la cap de formă semidiscoidală cu cinci degete radiale, relativ egale, cu capete convexe și delimitate față de placă prin cite o linie în relief.

Placa de la cap împodobită cu un decor excizat, are pe margine un chenar în relief, care prelungindu-se, înconjoară atît arcul prin care aceasta se leagă de placa piciorului, cit și pe aceasta din urmă.

Un al doilea chenar, tot în relief, aflat în interiorul primului, înconjoară la rîndul său placa de la cap, alcătuiind în dreptul arcului un unghi cu vîrf pe axul longitudinal al piesei și deschizătura spre arc. Suprafața închisă de acest

dublu chenar este împărțită în două compartimente egale, printr-o linie în relief, care urmează direcția axului longitudinal al piesei. În ambele compartimente se află cite un ornament spiralic de forma cifrei 8.

Placa de la cap este legată de placa piciorului printr-un arc, decorat cu trei nervuri longitudinale, excizate, cea de la mijloc fiind mai lungă. La cele două extremități, arcul este delimitat față de cele două plăci, prin cite un unghi în relief cu deschizătura spre arc, unghiuri care fac corp comun cu chenarul în relief care înconjoară suprafața întregii piese.

Placa piciorului, de formă relativ romboidală, are pe margine ca decor doi butoni cu capete convexe, așezați la extremitățile aceluiași ax, perpendicular pe axul longitudinal al piesei, la mijlocul plăcii. La baza arcului, de o parte și de alta, placa piciorului a fost decorată cu două capete stilizate de pasăre, în care au fost montate pietre, pierdute în decursul timpului.

Decorul plăcii piciorului, realizat și el tot prin excizie, este simetric față de axul longitudinal, ca de altfel decorul întregii piese, fiind alcătuit dintr-un ornament spiralic.

Placa inferioară se termină în partea de jos cu un picior avînd capul convex, al cărui decor foarte uzat pare a fi fost alcătuit din incizii paralele, verticale. Piciorul terminal este delimitat de restul piesei prin două linii în relief.

Spatele fibulei este neted, în afară de cele cinci degete ale plăcii de la cap, arcul central, cei doi butoni laterali și piciorul terminal, care au fiecare cite o concavitate corespunzătoare proeminențelor de pe fața fibulei.

Din mecanismul de închidere, se mai păstrează pe placa de la cap, urechiușa de care era fixat acul fibulei, iar pe placa piciorului, baza portagrafei, pe care se mai distinge locul de fixare al acesteia.

Toate elementele fibulei, inclusiv părțile care se mai păstrează din mecanismul de închidere, au fost turnate în același timp.

Piesa descoperită nu prezintă semnele degenerării, ca urmare a turnării ei în lumea „barbară”.

Dimpotrivă, această fibulă, lucrată într-o tehnică superioară, impresionează prin frumusețea formei și a decorului și pare să fi fost produsă de un meșter cu specializare îndelungată.

* Fibula se află în colecțiile Muzeului din Slatina.

Tipologic, fibula noastră se încadrează în grupa I D din clasificarea lui Joachim Werner¹, în varianta valaho-macedoneană din clasificarea lui I. Nestor², sau în grupa Macedonia — Muntenia I din clasificarea lui Petre Aurelian³ și se datează în a doua jumătate a secolului al VI-lea al e.n.⁴.

Fibule asemănătoare s-au mai descoperit până acum în Muntenia (fibula denumită Muntenia I de către Petre Aurelian⁵), Macedonia, Scheufelsdorf⁶ (Polonia), Virtoape⁷ (Roșiorii de Vede). Prin cele două „ciocuri” laterale, în care au fost montate pietre, fibula de la Brebeni este asemănătoare cu fibula de la Căscioarele⁸ și cu cea de la Buleta⁹. Se deosebește însă de ultimele două prin decorul mult mai bine executat.

Fibulele pe care le încadrează în grupa Macedonia-Muntenia I, spre deosebire de Joachim Werner și Ion Nestor¹⁰, care le socotesc slave, Petre Aurelian le consideră produse ale unor ateliere bizantine, transpunerii în bronz, într-un mod mai simplificat, pentru uzul comun, a unor exemplare din seria fibulelor de lux bizantine, cum este perechea descoperită la Sirmium sau piesa cea mare descoperită la Histria¹¹.

Trecute apoi pe diferite căi la nordul Dunării, aceste fibule bizantine au servit ca model și au fost copiate, după concepția și cu mijloacele tehnice de aici.

Copierea s-a făcut într-un mod mai simplificat; decorul luxos și pretențios de pe exemplarele bizantine, fiind înlocuit cu ornamente mai simple: ceruțele punctate sau linii paralele. Este greu de precizat mediul în care a fost folosită fibula de la Brebeni.

Mulțimea așezărilor străromânești de tip Ipotești-Cindești din zonă ne-ar îndreptăți însă să considerăm, cel puțin ipotetic, că fibula prezentată de noi a fost purtată de către populația autohtonă. Astfel, în apropiere de locul descoperirii fibulei, se cunosc așezările străromânești din secolul VI de la Ipotești¹² (la numai 4 km), Slatina¹³ (la cca 7 km) și Găneasa¹⁴.

În așezările acestei populații, păstrătoare a unor puternice tradiții romane tîrzii și bizantine, care menținea permanent legătura cu centrele din sudul Dunării, importurile bizantine, între care și obiectele de podoabă, sînt deosebit de frecvente.

De altfel, la concluzia că acest obiect de podoabă a fost purtat în mediul populației autohtone, ne-ar putea duce și o altă descoperire din apropiere, deși ceva mai tîrzie. Este vorba de tezaurul bizantin de argint compus din 141 monede de la Constant al XI-lea și Constantin al IV-lea și doi cercei steલાți, descoperit într-un vas de factură autohtonă Ipotești-Cindești, tot pe valea Dirjovului, în comuna Prișeaca, la numai 7—8 km spre nord de locul descoperirii fibulei¹⁵.

¹ Joachim Werner, *Slawische Bugelfibeln des 7. Jahrhundert*, Mainz, 1950.

² Ion Nestor, *L'établissement des slaves en Roumanie à la lumière de quelques découvertes archéologiques récentes*, în „Dacia”, V, 1951, p. 446.

³ Petre Aurelian, *Fibulele digitate de la Histria*, (partea a II-a în „S.C.I.V.”, 16, 1965, p. 278.

⁴ S. Dolinescu-Ferche și Petre Voivozeanu, *O fibulă digitată descoperită la Virtoape*, în „Revista Muzeelor”, 4, 1969, p. 355.

⁵ Petre Aurelian, *op. cit.*, p. 279.

⁶ H. Kühn, *Das Problem der Mesurgermanischen Fibeln in Ostpreussen*. în „Documenta Archaeologica”, 1956, Bonn, pl. XXIV/III.

⁷ S. Dolinescu-Ferche și Petre Voivozeanu, *op. cit.* p. 354

⁸ Maria Comșa și Barbu Ionescu, *O fibulă digitată descoperită la Căscioarele*, în „S.C.I.V.”, 2, 1960, p. 420

⁹ Gheorghe I. Petre *O fibulă digitată descoperită la Buleta*, în „S.C.I.V.”, I, 1967, p. 186.

¹⁰ Ion Nestor, *op. cit.*, 445—446.

¹¹ Petre Aurelian, *op. cit.*, p. 281.

¹² Săpături Marin Popescu — material inedit.

¹³ Periegheză Mihail Butoi — material inedit.

¹⁴ Periegheză Mihail Butoi — material inedit.

¹⁵ Mihail Butoi, *Un tezaur de monede și obiecte de podoabă din secolul al VII-lea descoperit în comuna Prișeaca-Slatina*, în „Studii și comunicări, Muzeul Pitești”, 1968, p. 97—104.

RÉSUMÉ

Dans le village de Brebeni au bord du ruisseau Dirjov on a découvert fortuitement, une fibule digitée en bronze, longue de 6,7 cm, relativement bien conservée.

La plaque supérieure, demisphérique, est ornée de cinq boutons à disposition radiaire.

Le pied, losangique, a deux saillies latérales à tête d'oiseau à sa partie supérieure et trois autres boutons à la partie inférieure.

La face extérieure de la fibule est ornée d'un décor spirallique réalisé par excision.

Du point de vue typologique elle s'encadre dans le groupe I selon la classification de J. Werner et dans le groupe Macedonia, Muntenia I selon la classification de Petre Aurelian.

Petre Aurelian est d'avis que les fibules de ce groupe ont été créées dans les ateliers bizantins. Notre fibule a des analogies en Muntenia, Macedonia, Pologne (Scheufeldsorf), Arcar.

Du point de vue chronologique on peut dater la fibule de Brebeni dans la deuxième partie du VI-e siècle.